

43815
Iranian Educational Technology Association

Journal of Trends and Achievements in Learning Technology

Homepage: <https://jlt.iaet.ir/>

Metaethics and Virtual Learning Environments: Exploring New Frontiers in Education and Ethic

Hossein Moradimokhles[✉]

Corresponding Author, Associate Professor, Department of Educational Sciences, Faculty of Humanities,
Bu-Ali Sina University, Hamedan, Iran. E-mail: moradimokhles@basu.ac.ir

Print ISSN:

3060-7167

Online ISSN:

3060-656X

Article Type:

Reserch Article

Article history:

Received April 04, 2024

Received in revised
form June 18, 2024

Accepted June 30, 2024

Published Online July
05, 2024

Keywords:

Metaethics,
Learning
Environment,
Virtual Education

ABSTRACT

With the advancement of technology, virtual learning environments have gained significant importance, and the absence of physical interactions in these settings has underscored the necessity of addressing metaethical issues. Therefore, the purpose of the current research; explaining the components of metaethics in the virtual learning environment. To achieve this goal, Google Scholar, Web of Science, Scopus, Magiran and ScienceDirect databases and review studies were searched. Finally, out of 61 articles obtained, 20 articles were verified, and their results were reviewed. The results show that compliance with the principles of metaethics and ethics by the human force helps to implement virtual learning strategies in the education system as best as possible. Also, the research showed that ethics is the most important factor in the continuity of life and the successful continuation of virtual learning environments and plays an important role in the growth and development of the educational system. In this article, according to the SWOT analysis, the strengths, weaknesses, opportunities, and threats of the metaethical components in the virtual learning environment were examined. Therefore, the implementation of meta-ethical components in the virtual learning environment can improve the relationships between participants, increase the quality of providing educational materials, and strengthen people's trust.

Cite this Article: Moradimokhles, H. (2024). Metaethics and Virtual Learning Environments: Exploring New Frontiers in Education and Ethic. *Literary Text Research*, 1(2), 99-122. <https://doi.org/10.22034/jlt.2025.2036765.1019>

© Author(s)

Publisher: Iranian Educational Technology Association

DOI: <https://doi.org/10.22034/jlt.2025.2036765.1019>

Introduction

In today's world, virtual learning environments have emerged as significant platforms for education, leveraging modern technologies to provide an effective alternative to traditional teaching methods. These environments demand particular attention to ethical and metaethical considerations. The concept of metaethics refers to the ability to distinguish right from wrong and to act based on moral values. In virtual settings, metaethics encompasses respect for cultural and social diversity while fostering human connections between educators and learners. This concept is regarded as a fundamental form of intelligence that guides other cognitive abilities toward meaningful and valuable activities. A metaethical individual applies ethical principles to their behavior and objectives, responding to challenges in a respectful and appropriate manner. Therefore, examining and enhancing metaethics within virtual learning environments is essential for creating an ethical and impactful educational framework.

Methodology

This research is applied in terms of its objective, qualitative in terms of data nature, and textual analysis in its methodology. Document analysis was used for data collection. A narrative review method was employed to gather and describe relevant articles, and the research population consisted of articles and academic documents related to the components of metaethics and virtual learning environments. To achieve this goal, databases such as Google Scholar, Web of Science, Scopus, Magiran, and Science Direct were searched for relevant studies. Ultimately, from the 61 articles retrieved, 21 articles were selected based on the 43-item BETEN criteria and POP software. Data were collected using a data extraction tool, and data analysis was carried out in four stages: description, analysis, inference, and interpretation. During the screening stages, studies were included based on their title and abstract. In the full-text screening stage, studies that did not meet the stated criteria or were not reviews were excluded. All screening stages were conducted by two researchers, and in cases where there was a disagreement on a study, it was excluded.

Conclusion

The present study was conducted with the aim of exploring the components of metaethics in virtual learning environments. According to Borba's perspective, metaethics refers to the ability to distinguish right from wrong, meaning having strong moral beliefs and acting according to them in a manner that ensures the

person behaves correctly and respectfully. The findings indicate that individuals with high metaethical awareness are better able to understand their strengths, weaknesses, and limitations, and recognize how much they depend on others' abilities. Individuals must enhance their capacity for forgiveness, acknowledge their own and others' mistakes, show respect for others, and act based on ethical principles and values. This would help improve the learning environment for individuals and accelerate virtual learning in education and organizational processes. Adhering to metaethical principles and ethics contributes significantly to the effective implementation of learning in virtual learning environments. Ethical values have a profound impact on the behavior and decisions of managers and employees. The presence of an ethical atmosphere in virtual learning environments leads to more effective learning. There is also a relationship between ethics and reduced workplace stress, as well as increased peace in the learning environment. Despite the advancements in technology and virtual learning methods, teachers, staff, and administrators still play a crucial role and must possess metaethical qualities to achieve organizational goals and effective outcomes. Ultimately, adhering to metaethical principles and ethics is vital for better implementation of virtual learning strategies in organizations. Ethics in the post-pandemic era and in virtual learning environments is recognized as a key factor for the continuity and success of organizations. Therefore, exploring the components of metaethics in virtual learning environments is of high importance. Key components in this area include discipline, mutual respect, transparency, responsibility, and empathy. Mutual respect and empathy can create a healthy foundation for educational interactions. Transparency and responsibility can enhance ethics in the educational environment and help prevent inappropriate and unethical behavior. Implementing these components in virtual learning environments can improve relationships between participants, increase the quality of educational content delivery, and build trust among individuals, allowing educational systems, both formal and informal, to benefit from this valuable capacity.

فرا اخلاق و محیط یادگیری مجازی: کاوش در مرزهای نوین آموزش و اخلاق

حسین مرادی مخلص *

نویسنده مسئول، دانشیار گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران. رایانامه: moradimokhles@basu.ac.ir

چکیده

در محیط‌های یادگیری مجازی با توجه به عدم حضور فیزیکی افراد در این فضاها و محدودیت‌های ارتباطی که وجود دارد، توجه به جنبه‌های فرا اخلاقی بسیار مورد توجه قرار دارد؛ لذا هدف پژوهش حاضر تبیین مؤلفه‌های فرا اخلاقی در محیط یادگیری مجازی است. این پژوهش، از نظر هدف کاربردی و از لحاظ ماهیت داده از نوع کیفی و از نوع تحلیل متنی است که در گردآوری داده‌ها از روش اسناد کاوی استفاده شد. در این پژوهش از روش مروری روایتی استفاده شد که جامعه آماری پژوهش شامل مقالات مرتبط با مؤلفه‌های فرا اخلاق و محیط یادگیری مجازی بود. برای رسیدن به این هدف، پایگاه‌های اطلاعاتی Google Scholar، ScienceDirect، Magiran، Scopus، Web of Science و مطالعات مروری جست‌وجو شد. در نهایت، از ۶۱ مقاله به دست آمده، ۲۱ مقاله بر اساس و با معیار ۴۳ سؤال پِتن و نرم‌افزار pop انتخاب شد و با ابزار فیش برداری، داده‌ها جمع‌آوری شد و تجزیه و تحلیل داده‌ها این پژوهش در چهار مرحله توصیف، تحلیل، استنتاج و تبیین انجام پذیرفت. نتایج نشان می‌دهد، رعایت اصول فرا اخلاق از سوی نیروی انسانی به پیاده‌سازی بهتر راهبردهای یادگیری مجازی در نظام تعلیم و تربیت کمک می‌کند. همچنین نتایج نشان داد، اخلاق مهم‌ترین عامل تداوم حیات محیط‌های یادگیری مجازی است و نقش مهمی در رشد و پیشرفت نظام آموزشی ایفا می‌کند. در مقاله حاضر با توجه به تجزیه و تحلیل SWOT به بررسی نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای مؤلفه‌های فرا اخلاق در محیط یادگیری مجازی پرداخته شد؛ بنابراین شناخت و کاربست مؤلفه‌های فرا اخلاق، در محیط یادگیری مجازی می‌تواند بهبود روابط بین شرکت‌کنندگان، افزایش کیفیت ارائه مطالب آموزشی و تقویت اعتماد افراد را فراهم نماید.

شاپا چاپی:

۳۰۶-۱۱۶۷

شاپا الکترونیکی:

X-۳۰۶-۶۵۶

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخچه مقاله

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۱/۱۶

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۳/۲۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۴/۱۰

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۰۴/۱۵

کلیدواژه‌ها:

فرا اخلاق،
محیط یادگیری،
آموزش مجازی

استاد به این مقاله: مرادی مخلص، حسین. (۱۴۰۳). فرا اخلاق و محیط یادگیری مجازی: کاوش در مرزهای نوین آموزش و اخلاق. نشریه روندها

و دستاوردها در فناوری یادگیری، (۲۱)، ۹۹-۱۲۲. <https://doi.org/10.22034/jlt.2025.2036765.1019>

© نویسنده(گان)

ناشر: انجمن فناوری‌های آموزشی ایران

مقدمه

در دنیای امروزی پر از فناوری که در حال تحول است، محیط‌های یادگیری مجازی به سرعت شکل می‌گیرند و تأثیرگذاری بیشتری بر آموزش و یادگیری دارند. این محیط‌ها، جایگزین قدرتمندی برای آموزش‌های سنتی شده‌اند و از تکنولوژی‌های نوین برای ایجاد تجربه‌های یادگیری جذاب و مؤثر بهره می‌برند. مفهوم فرا اخلاق به‌عنوان یک الگوی رفتاری اخلاقی برای برخورد با موقعیت‌های پیچیده و ناشناخته مطرح شده است. در محیط یادگیری مجازی، فرا اخلاق همچنین به میزان و نوع ارتباطات انسانی بین مربی و دانشجو و احترام به تفاوت‌های فرهنگی، اجتماعی و اخلاقی در این فضا توجه می‌کند. پس یکی از این عواملی که بر یادگیری تأثیر می‌گذارد فرا اخلاق است. فرا اخلاق شامل گستره‌ی فراشناختی یا فرا عملی است که واکنش شناخت‌ها، نگرش‌ها و فعالیت‌های اخلاقی را در چهارچوب سیستم‌های ارزشی فردی امکان‌پذیر می‌سازد. فرا اخلاق، هوش حیاتی برای همه انسان‌ها است (نقطه عطفی برای تمام هوش‌ها محسوب می‌شود)، به دلیل اینکه فرا اخلاق اشکال دیگر هوش را به انجام کارهای ارزشمند هدایت می‌کند (علیزاده، ۱۳۹۸). مفهوم اصلی فرا اخلاق این است که ما بتوانیم درست را از نادرست تشخیص دهیم؛ یعنی اعتقادات محکم اخلاقی داشته باشیم و بر اساس این اعتقادات عمل کنیم. فرا اخلاق توانایی تشخیص و تمیز درست از نادرست است. به‌بیان‌دیگر، کسی دارای فرا اخلاق تعریف می‌شود که از باورهای اخلاقی راسخ و قوی و توانایی عمل کردن به آن‌ها برخوردار باشد، به‌گونه‌ای که فرد به شیوه‌ای صحیح و محترمانه رفتار کند. فرا اخلاق اشاره به توانایی اعمال اصول اخلاقی در اهداف شخصی، ارزش‌ها و فعالیت‌های فرد دارد و به مفهوم ظرفیت و توانایی درک مسائل خوب از مسائل بد است. در واقع تفکر در باب شأن‌اندیشه اخلاقی را «فرا اخلاق» می‌گویند. این بخش، یکی از بخش‌های عمده حوزه گسترده فلسفه اخلاق است.

Tyler (2013) فرا اخلاق را پایه و اساس موفقیت انسانی می‌داند. پژوهش‌های محققان تعلیم و تربیت نشان داده کودکانی که به هر دلیل فرا اخلاق کسب نکرده‌اند در معرض خطرهای جدی قرار دارند. این کودکان به دلیل وجدان متزلزل، ضعف در مهار کردن امیال، رشدنیافتگی حساسیت‌های اخلاقی و باورهای که به‌گونه‌ای نادرست هدایت‌شده، تا حد زیادی به

عقب‌افتادگی اخلاقی و اجتماعی دچار و در بزرگسالی به شخصیت‌های نابهنجار و ناموفق تبدیل می‌شوند. فرا اخلاق خط سیر اخلاقی فرد را در زندگی و دنیای کار تعیین و از بروز اعمال بزهکارانه و خلاف قانون جلوگیری می‌کند و باعث رعایت اخلاق تصمیم‌گیری‌ها می‌شود (یعقوبی، ۱۳۹۷).

از طرفی با پیشرفت فناوری، روش‌های تدریس فناوری محور و مدل‌های یادگیری مجازی ظاهر شده‌اند. فناوری آموزشی رشد چشمگیری داشته و استفاده از آن در تدریس به‌طور وسیع شناخته شده است. تدریس مجازی با توجه به این پیشرفت‌ها، بهتر و کارآمدتر شده است و از طریق ترکیب تدریس رودرو و تدریس مجازی، دانش‌آموزان می‌توانند به‌صورت انفرادی کار کرده و از حمایت شخصی استفاده کنند در واقع آموزش مجازی این امکان را فراهم می‌کند که افراد بتوانند به‌صورت انعطاف‌پذیر و در هر زمانی که مایل‌اند، به یادگیری مطالب بپردازند (دانا و بدلی، ۱۳۹۶). با این وجود فرا اخلاق یک مفهوم پیچیده است که مرتبط با توسعه ارزش‌ها، اخلاقیات، و رفتارهای انسانی است. در محیط یادگیری مجازی، تبیین مؤلفه‌های فرا اخلاق شامل چالش‌هایی است که در حوزه تعاملات انسانی به وجود می‌آید. مؤلفه‌های اصلی فرا اخلاق در محیط آنلاین شامل احترام، شفافیت، مسئولیت‌پذیری، تعهد، و همدلی به‌عنوان پایه‌های اصلی ارتقای روابط بین دانشجویان و ارائه‌دهندگان آموزشی می‌باشند. برقراری یک فضای امن و دوستانه، احترام به نظرات دیگران، تعهد به اخلاقیات مشترک و حفظ شفافیت در ارتباطات آنلاین، از جمله عناصر اساسی در ایجاد محیط آموزشی مجازی فرا اخلاقی محسوب می‌شوند. این تحقیق با بررسی و تبیین مؤلفه‌های فرا اخلاق در محیط یادگیری مجازی، به برقراری یک محیط آموزشی پویا، انعطاف‌پذیر و اخلاقی کمک می‌کند. این پژوهش می‌تواند در افزایش کیفیت آموزش آنلاین، پیشران توسعه فردی و انگیزه‌بخشی برای دانشجویان نقش مهمی داشته باشد. از طرفی، شناخت عناصر فرا اخلاقی نقش مهمی در ارتقای رفتارهای اخلاقی فردی و گروهی دارد که می‌تواند به بهبود ارتباطات انسانی و افزایش همبستگی جامعه کمک کند. از این رو، این پژوهش می‌تواند به توسعه فرهنگ اخلاقی در محیط‌های آموزشی مجازی کمک کرده و به تقویت ارزش‌های انسانی در این حوزه کمک نماید.

پیشینه پژوهش

پژوهش‌های بسیاری در خصوص اخلاق در محیط یادگیری مجازی انجام شده اما اهمیت مطالعه در زمینه فرا اخلاق در محیط یادگیری مجازی انکارناپذیر است. باین حال، در این حوزه، پژوهش‌های خیلی اندکی انجام شده است. بابالو و همکاران (۱۴۰۲)، در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که اخلاق حرفه‌ای معلم در تقویت انگیزش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان نقش بالایی دارد و در درازمدت افرادی را تحویل جامعه می‌دهد که به دیگران با هر موقعیت و شغلی احترام گذاشته؛ رازدار، عادل و مسئولیت‌پذیر هستند. مقدم و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که داشتن اخلاق در آموزش مجازی پیشگیری از بروز مصادیق گوناگون غیراخلاقی در محیط آموزش مجازی است. تدوین مسئولیت‌های اخلاقی سازمان‌های آموزش مجازی در قبال حقوق خود و دیگران و همچنین شناخت وضعیت مطلوب اخلاق در آموزش ضروری است که الگوهای رفتاری ارتباطی در تبیین این موارد به ما کمک می‌کند. همچنین ابراهیمی و محمودی (۱۳۹۷)، در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که هرکدام از ابعاد یادگیری الکترونیکی با مسئله خالقی خاص خود مواجه است که شناسایی این مشکلات اخلاقی، می‌تواند در تدوین سیاست‌ها و قوانینی مربوط به فعالیت‌های علمی در آموزش مجازی کارساز باشد. در پژوهشی دیگر سرمدی و معصومی فرد (۱۳۹۴)، به این نتایج رسیدند که به‌منظور انتقال ارزش‌های اخلاقی، دست‌اندرکاران دانشگاه‌های مجازی بایستی بدون جهت‌گیری خاص و در پرتو احترام و عدالت نسبت به همه انسان‌ها، ارزش‌های اخلاقی والا را جزء سیاست‌های کلی خود قرار دهند و ایجاد فضای اخلاقی مبتنی بر حمایت از حریم خصوصی، ایجاد امنیت، حقوق مالکیت فکری، پالایش محتوا، عدالت اجتماعی و ... نیز در دستور کار دانشگاه قرار گیرد. پورنقدی (۱۳۹۱)، در پژوهشی به این نتیجه رسید که آموزش مجازی یکی از روش‌های آموزشی است که در سطح جامعه از آن استقبال بسیاری شده، اما هنوز تولیدکنندگان محتوای آموزشی در فضای مجازی دارای اخلاق حرفه‌ای نیستند و کامل‌ترین مدل اخلاقی در آن توسط کاربران و متخصصین سایبری ارائه خواهد شد.

روش

این پژوهش، از نظر هدف کاربردی و از لحاظ ماهیت داده از نوع کیفی و از نوع تحلیل متنی است که در گردآوری داده‌ها از روش اسناد کاوی استفاده شد. جهت جمع‌آوری و توصیف مقالات مرتبط از روش مروری روایتی استفاده شد که جامعه آماری پژوهش شامل مقالات و اسناد علمی مرتبط با مؤلفه‌های فرا اخلاق و محیط یادگیری مجازی بود. برای رسیدن به این هدف، پایگاه‌های اطلاعاتی ScienceDirect و Magiran، Scopus، Web of Science، Google Scholar و مطالعات مروری جست‌وجو شد. در نهایت، از ۶۱ مقاله به دست آمده، ۲۱ مقاله بر اساس و با معیار ۴۳ سؤال بتن و نرم‌افزار pop انتخاب شد و با ابزار فیش‌برداری، داده‌ها جمع‌آوری شد و تجزیه و تحلیل داده‌ها این پژوهش در چهار مرحله توصیف، تحلیل، استنتاج و تبیین انجام پذیرفت. در مراحل غربالگری بر اساس عنوان و چکیده مطالعاتی وارد شدند. در مرحله غربالگری متن کامل، در صورتی که مشخص می‌شد مطالعه‌ای معیارهای بیان شده را ندارد یا مطالعه مروری نیست، کنار گذاشته می‌شد. تمامی مراحل غربالگری را ۲ نفر انجام دادند و در صورتی که در خصوص یک مورد توافق نداشتند، کنار گذاشته می‌شد.

یافته‌ها

در این قسمت تبیین مؤلفه‌های فرا اخلاق در محیط یادگیری مجازی در چندین مقوله بررسی می‌شود.

فرا اخلاق! گاردنر فرا اخلاق را ظرفیت و توانایی درک درست از اخلاق، داشتن اعتقادات اخلاقی قوی و عمل به آن‌ها و رفتار در جهت صحیح و درست تعریف می‌کند. فرا اخلاق به کاربرد اصول اخلاقی در اهداف، ارزش‌ها و عملکرد شخصی افراد بسیار کمک می‌کند. کسی دارای فرا اخلاق است که از باورهای اخلاقی راسخ و قوی و توانایی عمل کردن به آن‌ها برخوردار باشد، به گونه‌ای که فرد به شیوه‌ای صحیح و محترمانه رفتار کند. فرا اخلاق برگرفته از ارزش‌ها، باورها و اعتقادات فرد هستند که به آن‌ها شأن و شخصیت می‌دهند. روشن است که این ارزش‌ها فرد به فرد، گروه به گروه، حتی زمان به زمان متفاوت است (Wechsler, 2013). انواع نگرش‌های درجه دومی وجود دارد که می‌توانیم نسبت به قضاوت‌های اخلاقی خود اتخاذ

کنیم. به طور کلی، دیدگاه واقعیت‌گرایی، قضاوت‌های اخلاقی را دنبال می‌کند، مانند نادرست بودن یک عمل قتل، یا خوب بودن خیریه. در این راستا چهار ادعای فرا اخلاقی توسط واقع‌گرایان مطرح می‌شود؛

(الف) واقعیت‌گرایی: برخی از حقایق اخلاقی وجود دارد.

(ب) عینیت‌گرایی: وجود و ماهیت برخی حقایق اخلاقی مستقل از نگرش ماست.

(ج) جهان‌گرایی: برخی از حقایق اخلاقی یکسان در هر فرهنگی به دست می‌آید.

(د) شناخت‌گرایی: برخی از قضاوت‌های اخلاقی مناسب با حقیقت هستند.

اگرچه هر چهار این ادعاهای فرا اخلاقی اغلب توسط واقع‌گرایان اخلاقی مطرح می‌شوند که هر یک از آن‌ها برای یک فرد واقع‌گرای اخلاقی ضروری است. گزارش‌های فلسفی مختلف ترکیب‌های (A) تا (D) را به‌عنوان قطعی رئالیسم اخلاقی تفسیر می‌کنند. برای اهداف ما، «نگرش‌های واقع‌گرایانه» نگرش‌های فراشناختی از انواع (الف) تا (د) هستند که قضاوت‌های اخلاقی درجه اول را به‌عنوان اهداف معنایی خود دارند.

به‌طور مشابه، نگرش‌های ضد واقع‌گرایی، نگرش‌های فراشناختی هستند که قضاوت‌های اخلاقی درجه اول را به‌عنوان اهداف معنایی خود، اما محتوای متفاوتی دارند. این خانواده از نگرش‌ها را می‌توان با حداقل چهار ادعای متمایز فرا اخلاقی خلاصه کرد. بار دیگر، این ادعاها در مورد اینکه چه قضاوت‌های اخلاقی ردیابی می‌شوند؟ و اینکه آیا این ردیابی موفقیت‌آمیز است؟، بررسی می‌شود:

(الف) غیرواقع‌گرایی: هیچ واقعیت اخلاقی وجود ندارد.

(ب) ذهنیت‌گرایی: وجود و ماهیت واقعیات اخلاقی همیشه به نگرش ما بستگی دارد.

(ج) نسبیت‌گرایی: هیچ‌یک از واقعیات اخلاقی یکسان در هر فرهنگی به دست نمی‌آید.

1. realism
2. objectivism
3. globalism
4. cognitivism
5. unrealism
6. subjectivism
7. relativism

ضرورت آموزش فرا اخلاق

فرا اخلاق، هوشی حیاتی برای همه انسان‌ها است؛ زیرا نقطه عطفی برای تمام هوش‌ها محسوب می‌شود. به دلیل این‌که فرا اخلاق اشکال دیگر هوش را به انجام کارهای ارزشمند هدایت می‌کند. به جرئت می‌توان فرا اخلاق را به‌عنوان سازه اساسی و تأثیرگذار در تقویت جامعه سالم و اخلاقی مدنظر گرفت (تولایی، ۱۳۹۵). کودکانی که فرا اخلاق بالایی دارند گرمی و صمیمیت بیشتری نسبت به دیگران نشان می‌دهند، با دوستانشان مهربان‌اند و به نیازهای آن‌ها حساس‌ترند هر قدر فرا اخلاق در دانش‌آموزان بالاتر باشد، آن‌ها علاوه بر تلاش برای کسب خواسته‌های خود به روش درست، با دشواری کمتری با همکلاسی‌ها و معلم‌ها رابطه برقرار می‌کنند و این توانمندی سبب می‌شود راحت‌تر مشکلات درسی خود را از دوستانشان بپرسند و در ارتباط با معلم‌ها راحت‌تر باشند و هنگام نیازمندی، یاریگران بیشتری در اطراف خود داشته باشد (باسمی نژاد، ۱۳۹۳). دانش‌آموزانی که دلیل داشتن قضاوت اخلاقی بهتر، کمتر درگیر اهانت، پرخاشگری و تقابل با هم‌سن‌های خود می‌شوند، و در صورت مواجهه با چنین مواردی، قادرند از حق خود و دوست‌های خود دفاع کنند. فرا اخلاق باعث کاهش مقاومت در برابر اقتدار، کینه‌توزی و پرخاشگری می‌شود و در نتیجه بروز چنین تغییرهایی، کودک اعتماد به نفس بیشتری برای حضور در مدرسه و جمع دوست‌های خود پیدا می‌کند. زمانی که کودک مهارت‌هایی را می‌آموزد تا بتواند هیجان‌های خود را مهار کند، می‌تواند جمع دوستی بیشتر و روابط عمیق‌تری با دوست‌های خود برقرار کند و در مواقع لزوم از حمایت اجتماعی بالاتری برخوردار شود. نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهد نارسایی‌ها در زمینه‌های تربیتی، اخلاقی، معنوی و همانندسازی‌های غلط با خانواده و همسال‌ها از زمینه‌های مهم و مؤثر گرایش نوجوان‌ها به رفتارهای خلاف قانون، عدم مسئولیت‌پذیری و گرایش به بزه است. با این وجود، فرا اخلاق ارتباط زیادی با وراثت ندارد. وابستگی شدید زندگی کودک به مراقب‌ها در اوایل زندگی، نحوه‌ای که والدین واکنش‌های عاطفی خود را تنظیم می‌کنند، تأثیر مستقیمی بر خودپنداره اخلاقی کودک دارد (باسمی نژاد، ۱۳۹۳).

فرا اخلاق از دیدگاه لورنس کلبِرگ: فرا اخلاق ظرفیت و توانایی تشخیص درست از اشتباه بر اساس اصول اخلاقی است. این تعریف با سطوحی که برای فرا اخلاق موردنظر کلبِرگ بیان

شد، مطابقت دارد. فرا اخلاق، بیشتر توسط کلبرگ و پیاژه بررسی شده است. در حقیقت، کلبرگ فرا اخلاق را در یک پیوستار در نظر می‌گیرد که از فرا اخلاق حداقلی - یعنی رفتار اخلاقی افراد بر اساس اجتناب از تنبیه و کسب پاداش - شروع می‌شود و به حداکثر - که همان درونی شدن اخلاق یا فرا اخلاق باشد - می‌رسد. به عبارت دیگر، ظرفیت و توانایی تشخیص درست از اشتباه در ابتدای پیوستار، در افراد پایین است و هر قدر به انتهای آن نزدیک شویم این ظرفیت و توانایی افزون‌تر می‌یابیم.

لورنس کلبرگ، که به صورت مستقیم، دربارهٔ فرا اخلاق مطالعاتی انجام داده، معتقد است: فرا اخلاق دارای سه سطح است:

۱. سطح اخلاق پیش قراردادی؛ در سطح اول، رفتار اخلاقی افراد بر اساس اجتناب از تنبیه و کسب پاداش تبیین می‌شود، اخلاق هنوز درونی نشده است و معیارهای اخلاقی به‌طور حقیقی و واقعی وجود ندارد.
۲. سطح اخلاق قراردادی؛ در سطح دوم، احترام به قانون به خاطر هماهنگی و سازگاری با معیارهای فردی و وجدانی نیست، بلکه به خاطر حفظ نظم اجتماعی و هماهنگی با آن و جلوگیری از هرج و مرج است. در این دوره، هنوز نمی‌توان گفت: معیارهای اخلاقی درونی شده.
۳. سطح اخلاق فوق قراردادی، در سطح سوم، یعنی اخلاق فوق قراردادی، اخلاق مبتنی بر اصولی جهانی و برتر از قراردادهای اجتماعی است و رفتار اخلاقی دیگر به تصویب و اجازه یا جلوگیری و نهی دیگران بستگی ندارد و از قدرت گروه‌هایی که از آن حمایت می‌کنند مستقل است و سرپیچی از اصول اخلاقی برای فرد احساس گناه و محکومیت به وجود می‌آورد. افرادی که به این سطح از رشد اخلاقی می‌رسند، هم خود را با معیارهای اجتماعی تطبیق می‌دهند و هم با آرمان‌های درونی شدهٔ خویش سازگاری و هماهنگی پیدا می‌کنند. افراد در این سطح، در اصول فردی خود، اعتقادات اخلاقی زیادی دارند که حتی گاهی ممکن است با نظم اجتماعی مورد قبول از طرف اکثریت جامعه مخالف باشد. این سطح به عقیدهٔ کلبرگ، کامل‌ترین مرحله رشد اخلاقی است (Lambert et al., 2019).

فرا اخلاق از دیدگاه دوگ لنینک^۱ و فرد کیل^۲ (اصول فرا اخلاق لنینک و کیل): لنینک و کیل مفهوم فرا اخلاق را گسترش دادند. آن‌ها مفهوم فرا اخلاق را مجزا از IQ در نظر گرفته و آن را مرتبط با ارزش‌ها و رفتار افراد دانستند. فرا اخلاق توانایی ذهن برای تعیین چگونگی انطباق اصول کلی بشریت با ارزش‌ها، اهداف و اعمال افراد است (Linick and Keel, 2015). از دیدگاه لنینک و کیل، فرا اخلاق عبارت است از: ظرفیت روانی برای تعیین اینکه اصول کلی یا جهان‌شمول انسانی چگونه باید در ارزش‌ها، اهداف و عملکردهای افراد به کار گرفته شوند. به عبارت دیگر، فرا اخلاق توانایی تشخیص درست از اشتباه است که با اصول جهانی سازگار باشد. لنینک و کیل محققانی هستند که به بررسی فرا اخلاق در سازمان پرداخته‌اند. آن‌ها فرا اخلاق را توانایی تشخیص درست از اشتباه می‌دانند که با اصول جهانی سازگار است. در واقع فرا اخلاق به مثابه نوعی جهت‌یاب برای اقدام به عمل درست و توانایی کاربرد اصول اخلاقی در تعامل با دیگران است. Linick and Keel (2015)، معتقدند که فرا اخلاق دربرگیرنده‌ی ۴ بعد اصلی شامل درستکاری، مسئولیت‌پذیری، بخشش و دلسوزی و ۱۰ بعد زیرمجموعه (شایستگی) شامل انسجام، صداقت، شجاعت، رازداری، انجام تعهدات فردی / مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی در برابر تصمیمات شخصی، خودکنترلی و خود محدودسازی، کمک به دیگران (قبول مسئولیت برای خدمت به دیگران)، مراقبت از دیگران (مهربانی، درک احساسات دیگران (بشر دوستی و رفتار شهروندی) و درک نیازهای روحی خود (ایمان، اعتقاد و تواضع) است. Linick and Keel (2015) بیان می‌کنند که فرا اخلاق دارای ۴ اصل به شرح زیر است:

۱. اصل درستکاری: به معنای ایجاد هماهنگی بین اعتقادات و اعمال افراد است. در حقیقت انجام چیزی که می‌دانیم درست است و گفتن حرف درست در تمام زمان‌هاست و شامل عمل کردن مبتنی بر اصول، ارزش‌ها و باورها، راست‌گویی، پافشاری برای حق، وفای به عهد است. درستکاری، یعنی ایجاد هماهنگی بین آنچه به آن باور داریم و آنچه به آن عمل می‌کنیم، انجام آنچه می‌دانیم درست است و گفتن حرف راست در تمام زمان‌ها. فرد دارای فرا اخلاق بالا، به شیوه‌ای عمل می‌کند که با اصول و عقایدش سازگار باشد. صداقت برای فرا اخلاق افراد، به عنوان یک محک تلقی می‌شود. وقتی بر اساس صداقت رفتار کنیم، رفتار خود را با آهنگ اصول

1. Doug Lennick
2. Fred Kie

جهان‌شمول اخلاق انسانی منطبق و هم‌نوا می‌گردانیم. ما آنچه را می‌دانیم درست است به انجام می‌رسانیم. ما همگام با اصول و باورها حرکت می‌کنیم. به عبارت دیگر، صداقت یعنی ایجاد هماهنگی بین آنچه به آن باور داریم و آنچه به آن عمل می‌کنیم، انجام آنچه می‌دانیم درست است و گفتن حرف راست در تمام زمان‌ها. کسی که فرا اخلاق بالایی دارد به شیوه‌ای که با اصول و عقایدش سازگار باشد، عمل می‌کند.

۲. اصل مسئولیت‌پذیری: به معنای پذیرش اعمال و پیامدهای آن و همچنین اشتباهات و شکست‌هاست و شامل مسئولیت‌پذیری در قبال تصمیمات شخصی، اقرار به اشتباهات و شکست‌ها و مسئولیت‌پذیری برای خدمت‌رسانی است. مسئولیت‌پذیری؛ فرد دارای فرا اخلاق بالا، مسئولیت اعمال و پیامدهای آن، همچنین اشتباهات و شکست‌های خود را می‌پذیرد. فقط کسی که از روی تمایل مسئولیت عملکردهایش را می‌پذیرد قادر است اطمینان یابد که عملکردهای وی منطبق با اصول جهان‌شمول اخلاق انسانی است.

۳. اصل دلسوزی یا علاقه و توجه: به معنای توجه به دیگران بوده و دارای تأثیرات متقابل است. دلسوزی یا توجه به دیگران که دارای تأثیر متقابل است. اگر نسبت به دیگران مهربان و دلسوز باشیم، آنان نیز در زمان نیاز با ما همدردی می‌کنند و مهربان خواهند بود. احساس وظیفه نسبت به مراقبت از سایر افراد، نه تنها ملاحظه و احترام ما را در برابر آن‌ها هویدا می‌سازد، بلکه موجب ایجاد جوّی می‌شود که وقتی عمیقاً احساس نیاز می‌کنیم، سایرین با نهایت شفقت و مهربانی با ما ارتباط برقرار می‌سازند. اگر نسبت به دیگران مهربان و دلسوز باشیم آنان نیز در زمان نیاز، با ما همدردی می‌کنند و مهربان خواهند بود (Link et al., 2015).

۴. اصل بخشش: آگاهی از عیوب خود و تحمل اشتباهات دیگران تعریف می‌شود (Lenick and Keel, 2015). بدون برخورداری از قدرت تحمل نسبت به اشتباهات و آگاهی از ضعف‌های خودمان، احتمالاً به افرادی سخت‌گیر تبدیل می‌شویم و دیگر قادر نخواهیم بود به شیوه‌ای با دیگران معاشرت کنیم که موجب پیشرفت دوجانبه در تعاملات ما و سایر افراد می‌شود در یک جمله، گذشت یعنی: آگاهی از عیوب خود و تحمل اشتباهات دیگران (Lenick et al., 2015).

فرا اخلاق از نگاه میشل بوربا: بوربا فرا اخلاق را در مباحث روان‌شناسی کودکان پژوهش کرد و لنینک و کیل به تأثیرات فرا اخلاق و مؤلفه‌های آن در سطح سازمانی توجه کرده‌اند. فرا اخلاق

به این نکته اشاره دارد که اصول اخلاقی حاصل وراثت نیست بلکه افراد یاد می‌گیرند که چگونه خوب باشند (Borba, 2015). فرا اخلاق عبارت از ظرفیت و توانایی درک درست از نادرست، داشتن اعتقادات اخلاقی قوی و عمل به آن‌ها و رفتار در جهت صحیح و درست است. بوربا فرا اخلاق را به ظرفیت و توانایی درک درست از خلاف، داشتن اعتقادات اخلاقی قوی و عمل به آن‌ها و رفتار در جهت صحیح و درست تعریف می‌کند. Borba (2015) فرا اخلاق را به صورت ظرفیت تشخیص درست از غلط، داشتن یقین‌های اخلاقی و اقدام بر مبنای آن‌ها به منظور ارائه رفتار درست و شرافتمندانه تعریف کرده است. فرا اخلاق در کنار هوش عقلانی می‌تواند توانمندی‌های فکری و عاطفی کودک را در ابعاد زندگی وی نمایان ساخته و نیک‌اندیشی و نیک‌خویی را در او پدید آورد. فرا اخلاق بیانگر آن است که در روابط اجتماعی چه عملی مناسب و چه عملی نامناسب است، فرد احساسات دیگران را درک کند، با دیگران همدلی نماید و مسئولیت کارهای خویش را بپذیرد. افرادی که فرا اخلاق را تجربه نکرده‌اند، به سبب دارا بودن وجدان سطحی، ضعف در مهار امیال، حساسیت اخلاقی بالا و باورهایی که به گونه‌ای نادرست هدایت شده‌اند، در معرض خطر جدی قرار دارند اگرچه این افت اخلاقی علل پیچیده‌ای دارد، اما یک حقیقت انکارناپذیر است.

عوامل تأثیرگذار بر فرا اخلاق: Norcia (2011) معتقد است که نیت خوب، ایجاد حق انتخاب و انجام عمل انتخاب‌شده، نتایج مثبت و خوب برای فعالیت‌ها از جمله عوامل تأثیرگذار بر فرا اخلاق است و همچنین نتایج منفی در فعالیت‌ها ممکن است باعث از بین رفتن هدف‌ها شود و این می‌تواند به دلیل محدودیت‌های ذهنی انسان، تعاملات اجتماعی پویا و پیچیده و تغییر در شرایط محیطی باشد؛ بنابراین رخنه در نیت بر کاهش فرا اخلاق تأثیرگذار است و باید این اشتباهات و محدودیت‌ها، یادگیری و برای آینده اصلاح گردد (تولایی، ۱۳۹۵). همچنین Link, Kyle and Jordan (2011) اجرای برنامه‌های آموزشی شایستگی عاطفی را در افزایش فرا اخلاق مؤثر می‌دانند. آن‌ها شایستگی عاطفی را ظرفیتی برای تنظیم و هم‌ترازی در بین اهداف، اقدامات و ارزش‌ها تعریف می‌کنند. Link and Keel (2005) معتقدند که باوجود این از نقطه نظر ادراکی قضاوت درباره کردار نیک و بد در اصول جهانی ریشه داشته و از تمامی موانع فرهنگی عبور می‌کند. انسان‌شناس در تحقیقاتش نشان داد که کدهای اخلاقی در همه فرهنگ‌ها شامل به رسمیت شناختن مسئولیت‌پذیری، تعهد متقابل و توانایی در همدردی است. عمده آموزه‌های

دینی نیز مشترکاً ارزش‌هایی چون تعهد به دیگران، مسئولیت‌پذیری، احترام و توجه به دیگران را مورد توجه قرار داده‌اند و در واقع فرا اخلاق جهانی، مشترک در فرهنگ‌های مختلف وجود دارد. می‌توان گفت فرا اخلاق اعتقاد عمیق فرد و ارزش‌های اوست که تمامی افکار و فعالیت‌ها را هدایت می‌کند. (علیزاده، ۱۳۹۳)

کاربرد فرا اخلاق در نظام تعلیم و تربیت: فرا اخلاق می‌تواند در این موارد در عملکرد و موفقیت نظام تعلیم و تربیت تأثیر بگذارد:

- توجه به منافع ذی‌نفعان نظام تعلیم و تربیت
- افزایش سود و مزیت رقابتی
- افزایش تنوع‌طلبی
- کاهش هزینه‌های ناشی از کنترل
- بهبود روابط، افزایش جو تفاهم و کاهش تعارضات (Hook, 2017).

یادگیری مجازی: یادگیری مجازی در بستر شبکه جهانی اینترنت یکی از جدیدترین برنامه آموزشی در نظام‌های آموزشی، به‌منظور تأثیرگذاری در کلاس‌های درس است. از مدرسه‌ها گرفته تا دانشگاه‌ها، از این برنامه آموزشی برای کنار هم قرار دادن دانش‌آموزان در دنیای دیجیتال استفاده می‌کنند. معلم کلاس را مدیریت می‌کند و کنترل کاملی روی مکان، زمان، مسیر و سرعت تدریس دارد. از فناوری (معمولاً رایانه‌ها یا تبلت‌ها) در این روش به‌عنوان راهی برای ایجاد تعامل بیشتر در کلاس استفاده می‌شود (Smith, 2013). در عین حال عواملی مانند مکان و زمان و مسیر و آهنگ آموزش، تا حدودی در اختیار دانش‌آموز است (Bonk and Graham, 2016). یادگیری مجازی، از طریق انتقال و تحویل معلومات توسط شبکه ارتباطی رایانه‌ای تعریف شده که در آن نقش سهم رایانه، نه تنها تکمیلی، بلکه بیشتر جایگزینی حضور جسمی معلم است (Chen et al., 2017). دانش‌آموز ضمن حضور در ساختمان آجری مدرسه و ارتباط مستقیم با آموزگار، از محتوای آموزشی که توسط رایانه از مکانی دیگر منتقل می‌شود، بهره برده و از دیگر خدمات آموزشی رایانه برخوردار می‌گردد. از این نوع خدمات در آموزش و تمرین و افزایش مهارت‌های شغلی و حرفه‌ای نیز استفاده می‌شود. از آنجایی که یادگیری مجازی، در هر موردی تا حد زیادی وابسته به زمینه و ارتباطات خاص آن مورد است، ارائه یک تعریف قاطع جهانی که همه موارد را پوشش دهد، مشکل است. به ادعای پاره‌ای از گزارش‌ها، فقدان وجود یک تعریف

قاطع و مورد اجماع جهانی، به‌نوبه خود، موانعی در راه تحقیق میزان اثربخشی یادگیری مجازی به وجود آورده است (فردانش، ۱۳۹۳). یادگیری مجازی در واقع یکی از انواع یادگیری از راه دور است و روشی از آموزش است که از طریق اینترنت و در یک محیط کاملاً مجازی و به‌صورت آنلاین انجام می‌شود و از رایج‌ترین و البته برترین نوع آموزشی است که استفاده گسترده در سراسر جهان دارد. در این روش نوین آموزشی، شرکت‌کننده‌ها به‌جای حضور فیزیکی در کلاس درس، از راه دور و فقط با داشتن یک کامپیوتر، لپ‌تاپ، موبایل یا تبلت و اتصال به اینترنت، در یک زمان مشخص و در یک محیط مجازی وارد کلاس می‌شوند و علاوه بر گذراندن دوره‌های آموزشی آنلاین، امکان برقراری ارتباط با دیگر فراگیران و داشتن تعامل با آن‌ها و مشاهده یا شرکت در مباحث، سخنرانی‌ها و ارائه‌ها نیز وجود دارد (Hoon et al., 2017).

مزایای یادگیری مجازی: در محیط یادگیری مجازی وقت کمتری از معلم گرفته می‌شود. این روش آموزشی نسبت به تدریس رودررو، بهتر و کارآمدتر است و می‌تواند باعث سطوح بالاتر موفقیت در دانش‌آموزان شود. در این روش دانش‌آموز می‌تواند به‌صورت انفرادی کنار کند و معلم زمان کافی برای توجه بیشتر به دانش‌آموزانی که نیاز به حمایت بیشتری دارند، به دست می‌آورد. به دلیل تنوع فعالیت، تعامل دانش‌آموزان با معلم در طول تدریس بیشتر می‌شود. هر دانش‌آموز با توجه به سطحی که دارد می‌تواند از درس‌های متناسب خودش استفاده کند. همچنین یادگیری مجازی باعث کاهش هزینه‌های مؤسسات آموزشی می‌شود (Grayson and Anderson, 2015).

فناوری‌های در دوره‌های یادگیری مجازی: سیستم‌های مدیریت یادگیری، سیستم‌های پاسخگویی داخل کلاس، پلتفرم‌های یادگیری تطبیقی، تبلت‌ها، گوشی‌های هوشمند، تجزیه و تحلیل یادگیری و طیف ابزارها و فناوری‌های یادگیری ترکیبی، نه تنها متنوع است، بلکه مدام در حال تغییر است؛ اما در کل، رایج‌ترین فناوری که در یادگیری مجازی استفاده می‌شود، همچنان کلاس‌های آنلاین است. در برخی دیگر از دوره‌های یادگیری مجازی، معلمان ویدئو ضبط می‌کنند تا از آن به‌عنوان مواد آموزشی مکمل استفاده کنند. این ویدئوها برای کمک به دانش‌آموزان در مفاهیم چالش‌برانگیزتر یا فهم عمیق‌تر موضوع طراحی می‌شوند. از طرف دیگر، معلمان می‌توانند فیلم‌هایی برای آموزش طرز استفاده از نرم‌افزار یا ابزارهای دیگر برای دانش‌آموزان ضبط کنند که در کلاس‌های درس برایشان مفیدند (Smith, 2013).

نقش معلم در نظام یادگیری مجازی: محیطی آموزشی که یادگیری مجازی را با موفقیت اجرا می‌کند، باید به‌طور طبیعی دانش‌آموزان را به نشان‌دادن یادگیری مستقل، خودآموزی و خودنظم‌جویی تشویق کند. معلم قبل از معرفی راهبردهای یادگیری مجازی به دانش‌آموزان، باید برنامه اولیه‌ای اجرا کند تا به دانش‌آموزان اجازه دهد خودشان را با این روش سازگار و اعتمادبه‌نفس لازم برای هدایت این راهبرد یادگیری را کسب کنند (Chen et al., 2017). مزایای محیط یادگیری مجازی برای آموزگاران عبارت‌اند از:

- آموزگار می‌تواند تلاش خود را روی هدایت تجربه یادگیری دانش‌آموزان متمرکز کند.
- در نظام یادگیری مجازی، فشار مستقیم کمتری بر آموزگار، برای ارائه آموزش، وجود دارد.
- آموزگار می‌تواند با آموزش مهارت‌های لازم برای استفاده از مطالب آنلاین و نظارت بر فعالیت‌های دانش‌آموزان، به آن‌ها اختیار و آزادی عمل بدهد. این کار به دانش‌آموزان اجازه می‌دهد در کلاس درس با سرعت‌های متفاوتی پیش بروند.
- محاسبه نمرات در بسیاری از موارد از طریق نرم‌افزاری سیستمی که آموزش از طریق آن ارائه می‌شود، به‌صورت خودکار انجام می‌شود و این باعث صرفه‌جویی در وقت آموزگار می‌شود. (فلاحی و نوری، ۱۳۹۳)

مدل‌های یادگیری مجازی برای دانش‌آموزان با استفاده از فرااخلاق: هرچه روش یادگیری مجازی رواج و اهمیت بیشتری پیدا کرده، مدل‌های متنوعی از آن نیز شکل گرفته و توسعه یافته‌اند. انتخاب یک مدل یادگیری مجازی که مناسب کلاس درس هر معلم باشد، به نیازهای یادگیرندگان آن کلاس بستگی دارد. شاید برخی دانش‌آموزان به توجه و رسیدگی بیشتری نیاز داشته باشند و برخی دیگر با برنامه درسی جلو بروند. در ادامه چهار مدل یادگیری مجازی معرفی می‌شود. (فلاحی، ۱۴۰۰)

مدل خودترکیبی: این مدل در دبیرستان‌ها و دانشگاه‌ها رایج‌تر است. یادگیرندگان این امکان را دارند که به‌وسیله کلاس‌های آنلاین، فراتر از برنامه دوره پیش بروند. دانش‌آموزانی که می‌خواهند کلاس‌های اضافی پیشرفته را بگذرانند، یا به موضوع خاصی علاقه نشان می‌دهند، انتخاب‌های خوبی برای یادگیری خودترکیبی هستند. این باید بر اساس اهداف و مهارت‌های شخصی دانش‌آموز تعیین و انجام شود.

مدل چرخشی: در این مدل، معلمان موقعیت‌های یادگیری متفاوتی را می‌سازند. با استفاده از ابزارهای یادگیری دیجیتال در موقعیت‌های چرخشی، معلم قادر خواهد بود بر زمان آموزش مجازی بر اساس نیازهای خاص دانش‌آموز تمرکز کند. در واقع معلم برنامه‌ای درسی برای دانش‌آموزان درست می‌کند که در موقعیت‌های گوناگون، در انتقال از آموزش مجازی به آنلاین به کار بیاید. این مدل به دانش‌آموزان زمان و تمرکزی را که برای درس‌های خاصی نیاز دارند می‌دهد و راه‌های متعددی برای تسلط بر آموزش به آن‌ها ارائه می‌دهد. مثلاً معلمی که به دانش‌آموزان دوره ابتدایی درس می‌دهد، می‌تواند آن‌ها را بر اساس سطح مهارت در خواندن و ریاضیات دسته‌بندی کند. گروهی که در خواندن خوب است، ممکن است در ریاضی خوب نباشد. در این صورت و در این مدل می‌توان زمان بیشتری برای آموزش مجازی مفاهیم ریاضی به این گروه اختصاص داد، پیش از آنکه برای آموزش خواندن چرخش به یادگیری دیجیتال داشته باشد.

مدل برخط: در سمت دیگر مدل چهره به چهره، مدل برخط وجود دارد که تنها بر ارائه آموزش آنلاین تکیه دارد. دانش‌آموزان در جاهای دوری قرار دارند و با پلتفرم‌های آنلاین تکالیف و درس‌ها را دریافت می‌کنند. معلمان به‌عنوان تسهیلگر عمل می‌کنند و به دانش‌آموزان امکان می‌دهند در صورت نیاز به کمک بیشتر وارد پیام‌رسان آنلاین شوند. این مدل برای دانش‌آموزانی با بیماری‌های مزمن بسیار مناسب است که می‌خواهند فرایند یادگیری‌شان سریع‌تر از شکل سنتی آموزش پیش برود (فلاحی، ۱۴۰۰). در زیر با توجه به تجزیه و تحلیل SWOT به بررسی نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها می‌پردازیم:

نقاط قوت: مشخص بودن عناصر اساسی موردنیاز، در یک برنامه جامع آموزشی و محیط‌های یادگیری با استفاده از فرا اخلاق باعث می‌شود که اصول و الزامات به‌کارگیری مدل نوین در یادگیری مجازی تبیین شود. فرا اخلاق استرس‌ها را کم می‌کند و با تقویت فرا اخلاق یادگیری آن هم در محیط یادگیری مجازی بالا می‌رود. از طرفی ارزش‌های اخلاقی در فرا اخلاق است، که باعث کمک به یادگیری می‌شود و تحت تأثیر آن است. همچنین تعهد و مسئولیت کارکنان در فرا اخلاق باعث عملکرد بهتر یادگیری مجازی می‌شود. در نهایت بالا رفتن فرا اخلاق باعث روابط بهتر دانش‌آموزان و یادگیری مجازی می‌شود. کارکنانی با فرا اخلاق تلاش می‌کنند تا از

روش‌های گمراه‌کننده استفاده نکنند از این رو باعث می‌شود نسبت به شغل خود دید مثبتی نشان دهند و باعث افزایش عملکردی یادگیری مجازی می‌شود.

نقاط ضعف: اعتماد بین افراد بسیار مهم است عدم اعتماد بین افراد باعث از بین رفتن فرا اخلاق می‌شود. همچنین قضاوت افراد در مورد درستی یا نادرستی کار بر کیفیت و کمیت کار اثر می‌گذارد و باعث کاهش یادگیری مجازی می‌شود. از طرفی از کمرنگ شدن فرا اخلاق باعث کمرنگ شدن اصول یادگیری می‌شود و بازدهی یادگیری کاهش می‌یابد. به‌طورکلی رعایت نکردن اصول فرا اخلاق نمی‌گذارد عملکرد یادگیری به حد مطلوب برسد.

فرصت‌ها: فرا اخلاق می‌تواند از راه تنظیم بهتر روابط به‌وسیله تمرکز و توجه به پرورش فضیلت‌های اخلاقی منجر به حصول عملکرد بهتر برای یادگیری مجازی شود. برقراری تعامل بین اعضا باعث بهبود یادگیری می‌شود زیرا در تعامل افراد علاوه بر اینکه به تقویت دانش خود می‌پردازند، بلکه مبنای یادگیری مجازی نیز توسعه می‌یابد. لازم است این با استفاده از فرا اخلاق، منابع و ابزار یادگیری مجازی مستقل و مدرن باشند و پیاده‌سازی آن‌ها آسان باشد تا این تجربه یادگیری با موفقیت ارائه شود.

تهدیدها: اگر فرا اخلاق و روابط آن با دیگران تسهیم نشود، تأثیر کمی بر یادگیری می‌گذارد. همچنین چون اخلاق مستقیم با فعالیت‌های رویکردی انسان در ارتباط است بنابراین باید کار ازلحاظ اخلاق موردپسند قرار گیرد. از طرفی رعایت نکردن معیارها اخلاقی یک نوع تهدید به شمار می‌رود که باعث کاهش عملکردی یادگیری مجازی می‌شود. عدم توجه کافی به مسائل فرهنگی از جمله به موضوع اخلاق و اصول فرا اخلاق نیز می‌تواند نوعی تهدید به شمار آید؛ زیرا فرهنگ از عناصر اصلی پیاده‌سازی راهبری یادگیری مجازی است. به‌طورکلی برنامه بهبود یادگیری مجازی بدون تحول فرهنگ‌سازمانی نمی‌تواند موفق باشد. لازم به ذکر است، در صورت پیاده‌نشدن و اجرانشدن موفق یادگیری مجازی، ممکن است از جنبه فنی معایبی وجود داشته باشد، زیرا این روش به‌شدت به منابع و ابزارهایی متکی است که امکان برنامه‌ریزی و ارائه یادگیری مجازی را فراهم می‌کنند.

جدول ۱.

مؤلفه‌های SWOT فرا اخلاق در محیط یادگیری مجازی

نقاط قوت-S	نقاط ضعف-W	
مشخص بودن عناصر اساسی موردنیاز، در یک برنامه جامع آموزشی و محیط یادگیری مجازی و ابزار مستقل و مدرن باعث تجربه یادگیری موفق می‌شود.	با بهره جستن از روابط بین افراد و پرورش شاخه‌های اخلاقی، عدم اعتماد بین عوامل محیط یادگیری مجازی از بین می‌رود.	فرصت‌ها-O
رعایت معیار اخلاقی و استفاده از منابع و ابزار مناسب و تعهد و بالا رفتن مسئولیت‌پذیری عوامل محیط یادگیری مجازی	تسهیم فرا اخلاق و روابط آن با دیگران و رعایت کردن اصول اخلاقی در محیط یادگیری مجازی	تهدیدات-T

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر باهدف بررسی تبیین مؤلفه‌های فرا اخلاق در محیط یادگیری مجازی را انجام شد. بر اساس دیدگاه بوربا، فرا اخلاق توان تشخیص درست از نادرست است؛ یعنی داشتن اعتقادات اخلاقی محکم و عمل کردن بر طبق آن‌ها به‌گونه‌ای که شخص رفتاری درست و محترمانه داشته باشد. یافته‌ها نشان می‌دهد که وجود فرا اخلاق بالا در افراد باعث می‌شود تا آن‌ها نقاط قوت، ضعف‌ها و محدودیت‌های خود را درک کنند و تشخیص دهند که چقدر نیازمند به توانایی‌های دیگران هستند. افراد باید با تقویت توانایی خود در بخشش اشتباهات خویش و دیگران، اقرار به اشتباهات و شکست‌ها، اهمیت دادن به دیگران و عمل کردن مبتنی بر اصول و ارزش‌های اخلاقی زمینه را برای بهبود محیط یادگیری افراد و همچنین یادگیری مجازی در آموزش و یا حتی فرآیندهای سازمانی تسریع بخشند. رعایت اصول فرا اخلاق و اخلاقیات از سوی افراد به پیاده‌سازی هر چه بهتر یادگیری در محیط یادگیری مجازی کمک می‌کند. ارزش‌های اخلاقی تأثیر بسزایی بر رفتار و تصمیمات مدیران و کارکنان دارند. وجود جو اخلاقی در محیط یادگیری مجازی، منجر به افزایش یادگیری مؤثر آن‌ها می‌شود. ارتباط اخلاق با کاهش سطح استرس شغلی و افزایش آرامش در محیط کار و یادگیری نیز وجود دارد. با وجود فناوری و شیوه‌های جدید یادگیری مجازی، نقش مهمی همچنان بر عهده معلمان، کارکنان و مدیران است و باید از فرا اخلاق برخوردار باشند تا اهداف سازمان و خروجی‌های مؤثر را دنبال کنند. نهایتاً، رعایت اصول فرا اخلاق و اخلاقیات توسط نیروی انسانی، برای پیاده‌سازی بهتر

راهبردهای یادگیری مجازی در سازمان، بسیار حائز اهمیت است. اخلاق در عصر پساکرونا و در محیط‌های یادگیری مجازی، به‌عنوان یکی از عوامل اساسی برای تداوم و موفقیت سازمان‌ها برجسته شناخته می‌شود؛ بنابراین تبیین مؤلفه‌های فرا اخلاق در محیط یادگیری مجازی از اهمیت بالایی برخوردار است. نظم و انضباط، احترام به همدیگر، شفافیت، مسئولیت‌پذیری، و همدلی از جمله مؤلفه‌های کلیدی این حوزه می‌باشند. احترام به همدیگر و همدلی می‌تواند بستری سالم برای تعاملات آموزشی فراهم نماید. شفافیت و مسئولیت‌پذیری نیز می‌تواند به ارتقاء اخلاقیات در محیط آموزشی کمک کرده و به اجتناب از رفتارهای نادرست و ناپسند کمک نماید. اجرای این مؤلفه‌ها در محیط یادگیری مجازی می‌تواند بهبود روابط بین شرکت‌کنندگان، افزایش کیفیت ارائه مطالب آموزشی و تقویت اعتماد افراد را ایجاد نماید و دستگاه‌های نظام تعلیم و تربیت چه در آموزش رسمی و چه در آموزش غیررسمی می‌توانند از این ظرفیت ارزشمند بهره‌مند گردند.

تعارض منافع

نویسنده اعلام می‌دارد که در پژوهش حاضر هیچ‌گونه تضاد منافی ندارد.

سیاسگزاری

مراتب سپاس‌گزاری از تمامی عواملی که در مسیر بهبود و اعتلای کیفیت علمی پژوهش حاضر نقش داشته‌اند، به عمل می‌آید. همچنین از حمایت‌های مالی دانشگاه بوعلی سینا همدان تقدیر به عمل می‌آید.

منابع

- ابراهیمی، ام‌کلثوم، و محمودی، مهدی. (۱۳۹۷). نقش اخلاق در توسعه آموزش مجازی. چهارمین کنفرانس ملی پژوهش‌های کاربردی در علوم تربیتی و مطالعات رفتاری ایران.
- بابالو، راضیه، زنجیرانی فراهانی، فرزانه، صبوری دولابی، عبدالصمد، وصالی امید ابوالفضل، فریدهرزقی، زهرا، صفریور، رضا (۱۴۰۲). بررسی تأثیر مسائل اخلاقی در فرایند یاددهی - یادگیری. چهاردهمین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های مدیریت و علوم انسانی در ایران.
- احمدی، غلامعلی، و نخستین روحی، ندا. (۱۳۹۳). بررسی تمایز یادگیری تلفیقی با یادگیری الکترونیکی و یادگیری سنتی (چهره به چهره) در آموزش ریاضی. روان‌شناسی مدرسه و آموزشگاه، ۳(۲)، ۷-۲۶.

- بنی‌هاشم، سید کاظم، رضایی، عیسی، بدلی، مهدی، و دانا، علی. (۱۳۹۳). بررسی تأثیر استفاده از یادگیری تلفیقی بر خلاقیت دانشجویان. *ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی*، ۴(۱)، ۱۱۳-۱۲۷. SID. <https://sid.ir/paper/223443/fa>
- پورنقدي، بهزاد (۱۳۹۱). تأملی بر اخلاق در آموزش مجازی و یادگیری الکترونیکی. *دانش انتظامی سمنان*، ۴(۴)، ۹۳-۱۱۲.
- تولایی، روح اله. (۱۳۸۸). عوامل تأثیرگذار بر رفتار اخلاقی کارکنان در سازمان. *توسعه انسانی پلیس*، ۶(۲۵)، ۴۸-۴۳. SID. <https://sid.ir/paper/132830/fa>
- زارعی زوارکی، اسماعیل، رستمی نژاد، محمدعلی، و ایزی، مریم. (۱۳۹۰). معماری مجدد آموزش عالی برای دانشجویان با نیازهای آموزشی ویژه بر اساس اصول طراحی جهانی برای یادگیری. *روانشناسی افراد استثنایی*، ۱(۱)، ۱۱۳-۱۳۴. SID. <https://sid.ir/paper/208351/fa>
- زمانی، آرزو. (۱۳۹۶). *پرورش خلاقیت در محیط‌های یادگیری مجازی در کودکان*. تهران: نشر پروانه.
- سرمدی، محمدرضا، و معصومی فرد، مرجان. (۱۳۹۴). نگاهی دوباره به اخلاق یادگیری الکترونیکی در دانشگاه‌های مجازی. *دومین کنگره بین‌المللی فرهنگ و اندیشه دینی*.
- علیزاده، زهرا. (۱۳۹۷). ارتباط هوش اخلاقی و هوش هیجانی با رفتار اخلاقی. *اخلاق در علوم و فناوری*، ۱۳(۲)، ۱۷۴-۱۶۷. SID. <https://sid.ir/paper/122955/fa>
- فردانش، هاشم. (۱۳۹۳). *مبانی نظری تکنولوژی آموزشی*. تهران: سمت.
- فلاحی، مریم. (۱۴۰۰). یادگیری تلفیقی، دانشجوی دکترای تکنولوژی آموزشی.
- گریسون، دی آر. و اندرسون، تری. (۲۰۱۵). یادگیری الکترونیکی در قرن ۲۱ (مبانی نظری و عملی). ترجمه اسماعیل زارعی زوارکی و سعید صفایی موحد. تهران: انتشارات علوم و فنون
- گل محمدیان، بهروزی، و یاسمی نژاد، پریرسا. (۱۳۹۴). هوش اخلاقی، ماهیت و ضرورت آن. *اخلاق پزشکی*، ۳۳(۹)، ۱۴۲-۱۲۱.
- مقدم، سارا، کرمی، مریم، و بازیاری، احمدرضا. (۱۴۰۰). اخلاق آموزش مجازی: یک مطالعه مروری. *چهارمین کنگره واکاوی آموزش پرستاری و مامایی: جایگاه آموزش مجازی*.
- یعقوبی، اسماعیل (۱۳۹۷). *مطالعات فرا اخلاق*. مجله دانشکده علوم اقتصادی و اجتماعی، دانشگاه بوعلی سینا، ایران، همدان.

References

- Ahmadi, G. A. & Arim Roohi, N. (2013). Examining the difference between blended learning with electronic learning and traditional (face-to-face) learning in mathematics education. *School Psychology*, 3(2), 7-26. [In Persian]

- Alizadeh, Z. (2018). The relationship between moral intelligence and emotional intelligence with moral behavior. *Ethics in Science and Technology*, 13(2), 167-174. SID. <https://sid.ir/paper/122955/fa>. [In Persian]
- Bani Hashem, S.K., Rezaei, I., Badli, M., & Dana, Ali. (2013). Investigating the effect of using blended learning on students' creativity. *Innovation and creativity in humanities*, 4(1), 113-127. SID. <https://sid.ir/paper/223443/fa>. [In Persian]
- Bonk, C.J. & Graham, C.R. (2016). *The handbook of blended learning environments: Global perspectives, local designs*. San Francisco: Jossey- Bass/Pfeiffer. p. 5
- Boyd, R. (1988). How to be a moral realist. In G. Sayre-mccord (Ed.), *Essays on Moral*
- Brink, D. O. (1984). Moral realism and the sceptical arguments from disagreement and queerness. *Australasian Journal of Philosophy*, 62(2), 111-125. <https://doi.org/10.1080/00048408412341311>
- Burba, F. (2015). *Moral intelligence: The key to enhancing business performance and leadership success*. Wharton School Publishing, An imprint of Pearson Education, 515.
- Chen, P.-S. D., Lambert, A. D., & Guidry, K. R. (2017). Engaging online learners: The impact of web-based Learning technology on college student engagement. *Computers and Education*, 54(4), 1222-1232. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2009.11.008>
- Devitt, M. (2002). Moral realism: A naturalistic perspective. *Croatian Journal of Philosophy*, 2(4), 1-15. <https://doi.org/10.5840/croatjphil20022121>
- Enoch, D. (2009). How is moral disagreement a problem for realism? *The Journal of Ethics*, 13(1), 15-50. <https://doi.org/10.1007/s10892-008-9041-z>
- Falahi, M. (2021). *Blended learning*. PhD student in educational technology. [In Persian]
- Fardanesh, H. (2013). *Theoretical foundations of educational technology*. Tehran: Organization for Studying and Compiling Humanities Books of Universities. Side Publishing. [In Persian]
- Golmohamedian, B. & Yasminjad, P. (2015). Moral intelligence, its nature, and necessity. *Medical Ethics*, 33(9), 121-142. [In Persian]
- Hook, J. N. (2017). *Forgiveness, individualism and collectivism*. Master of Science, Thesis, Virginia Commonwealth University, 280-8.
- Huemer, M. (2005). *Ethical intuitionism*. Palgrave Macmillan.
- Huon, G., Spehar, B., Adam, P., & Rifkin, W. (2017). Resource use and academic performance among first year psychology students. *Higher Education*, 53(1), 1-27.
- Jackson, F. (1998). *From metaphysics to ethics: A defence of conceptual analysis*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/0198250614.001.0001>
- Lambert, N. M., Clark, M. S., Durtschi, J., Fincham, F. D., Graham, S. M. (2019). Benefits of expressing gratitude: Expressing gratitude to a partner changes one's view of the relationship. *Psychological Science*. 21: 574-80.
- Moghadam, S., Karmi, M., & Baziari, A. (2021). The ethics of virtual education: a review. The fourth nursing and midwifery education review congress: the place of virtual education. [In Persian]
- Pornaqdai, B. (2012). A reflection on ethics in virtual education and e-learning. *Danesh Entezami Semnan*, (4), 93-112. [In Persian]
- Prinz, J. (2007). *The emotional construction of morals*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199571543.001.0001>
- Quintelier, K. J. P., & Fessler, D. M. T. (2012). Varying versions of moral relativism: The philosophy and psychology of normative relativism. *Biology & Philosophy*, 27(1), 95-113. <https://doi.org/10.1007/s10539-011-9270-6>
- Railton, P. (1986). Moral realism. *The Philosophical Review*, 95(2), 163-207. <https://doi.org/10.2307/2185589>

- Realism (pp. 181–228). Cornell University Press.
- Sarmadi, M. R. & Masoumi Fard, M. (2015). A second look at e-learning ethics in virtual universities. *The second international congress of culture and religious thought*. [In Persian]
- Sayre-McCord, G. (2008). Moral semantics and empirical enquiry. In W. Sinnott-Armstrong (Ed.), *Moral psychology* (Vol. 2, pp. 403–412). Bradford Books.
- Shafer-Landau, R. (2003). *Moral realism: A defence*. Clarendon Press.
- Smith, M. (1994). *The moral problem* (1st ed.). Blackwell.
- Smith, N. V. (2013). Face-to-face vs. blended learning: Effects on secondary students' perceptions and performance. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 89, 79 – 83.
- Tulai, R. (1388). Factors affecting the ethical behavior of employees in the organization. *Police Human Development*, 6(25), 43-48. SID. <https://sid.ir/paper/132830/fa>. [In Persian]
- Wechsler, D. (2013). *The measurement and appraisal of adult intelligence*. Baltimore: Williams and Wilkins, 154.
- Yaqoubi, I. (2018). Metaethical studies. *Journal of Faculty of Economic & Social Sciences*. Bu Ali Sina University. Iran. Hamadan. [In Persian]
- Zamani, Arzu. (2016). *Cultivating creativity in virtual learning environments in children*. Tehran: Parvaneh Publishing. [In Persian]
- Zarei Zawarki, E., Rostaminejad, M.A., & Eazi, M. (2011). Re-architecting higher education for students with special educational needs based on principles of universal design for learning. *Psychology of Exceptional People*, 1(1), 113-134. SID. <https://sid.ir/paper/208351/fa>. [In Persian]